

بانکداری اسلامی: درباره «بانکداری اسلامی»

پدیدآورنده (ها) : هدایتی، سید علی اصغر

اقتصاد :: نشریه تازه های اقتصاد :: خرداد ۱۳۶۸ - شماره ۱

صفحات : از ۲۶ تا ۲۷

آدرس ثابت : <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/837229>

تاریخ داندود : ۱۴۰۴/۰۵/۱۸

مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) جهت ارائه مجلات عرضه شده در پایگاه، مجوز لازم را از صاحبان مجلات، دریافت نموده است، بر این اساس همه حقوق مادی برآمده از ورود اطلاعات مقالات، مجلات و تألیفات موجود در پایگاه، متعلق به "مرکز نور" می باشد. بنابر این، هرگونه نشر و عرضه مقالات در قالب نوشتار و تصویر به صورت کاغذی و مانند آن، یا به صورت دیجیتالی که حاصل و بر گرفته از این پایگاه باشد، نیازمند کسب مجوز لازم، از صاحبان مجلات و مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) می باشد و تخلف از آن موجب پیگرد قانونی است. به منظور کسب اطلاعات بیشتر به صفحه [قوانین و مقررات](#) استفاده از پایگاه مجلات تخصصی نور مراجعه فرمائید.

- بانکداری اسلامی: بانکداری اسلامی در مقایسه با نظام بانکداری سنتی
- شاخص بانکداری اسلامی
- بررسی و ارزیابی بانکداری اسلامی در ایران از لحاظ تخصیص منابع و ارائه راهکارهای کاربردی
- بانکداری اسلامی در ایران (مطالعه موردی: بانک قرض الحسنه مهر ایران)
- بانکداری اسلامی، دریچه ای به سوی آینده/ مشابهت ها یا نزدیکی های بانکداری اسلامی با بانکداری سنتی
- گزارش: نهمین سمینار بانکداری اسلامی بررسی مبانی و ساختار نظام بانکداری اسلامی
- الگوی خلق اعتبار در بانکداری اسلامی متأثر از اندیشه شهید صدر رحمه الله
- معرفی بانکداری اسلامی به جهانیان
- احکام ثابت و متغیر بانکداری اسلامی
- منابع و مصارف در بانکداری اسلامی (برگزیده هایی از هشتمین سمینار بانکداری اسلامی)
- تحلیل اقتصادی عقود مضاربه و مشارکت در چارچوب بانکداری اسلامی نابرابری اطلاعاتی و کاهش کارایی
- ارزیابی قوانین و مقررات بانکداری ایران در تحقق بانکداری اسلامی

عناوین مشابه

- نظریات مدیر عامل بانک ملت درباره ی بانکداری اسلامی و نظام بانکی کشور
- الگوی تازه، برخاسته از قانون کهنه (گفتگوی اختصاصی با حجت الاسلام سید عباس موسویان درباره الگوی جدید بانکداری اسلامی)
- سرمقاله: چند نکته دیگر درباره بانکداری اسلامی
- بانکداری: درباره بانک توسعه اسلامی
- اظهارنظر کارشناسی درباره: « طرح بانکداری جمهوری اسلامی ایران »؛ ۳. نظرات بانکها، نهادها و اشخاص صاحب نظر (فصل پنجم) (ویرایش اول)
- اظهارنظر کارشناسی درباره: « طرح بانکداری جمهوری اسلامی ایران »؛ ۳. نظرات بانکها، نهادها و اشخاص صاحب نظر (فصول اول تا چهارم) (ویرایش اول)
- نظام بانکداری اسلامی/ آخرین سخن درباره بانکها و صندوق های قرض الحسنه
- نقد و نظر درباره بانکداری اسلامی
- اظهارنظر کارشناسی درباره: « طرح بانکداری جمهوری اسلامی ایران »؛ ۲. مقایسه طرح با قوانین و مقررات موجود
- اظهارنظر کارشناسی درباره: « طرح بانکداری جمهوری اسلامی ایران »؛ ۱. قسمت بانک مرکزی

بانکداری اسلامی

در باره «بانکداری اسلامی»

از: دکتر سید علی اصغر هدایتی
عضو هیات علمی و پژوهشی مرکز آموزش بانکداری

تحولی که در سالیان اخیر تحت عنوان اسلامی شدن و به تعبیر اخص کلمه حذف ربا از نظام بانکداری سنتی در عرصه اقتصاد و بانکداری به ظهور رسیده است، با گذشت زمان و خصوصاً از آغاز دهه ۱۹۸۰ از اهمیت و ضرورت بیشتری برخوردار گردیده و امروزه نه تنها در سازمانها و محافل پولی و بانکی بلکه در برخی از مراکز تحقیقاتی و پژوهشی و دانشگاهها نیز قسمت قابل ملاحظه‌ای از اوقات متفکران، صاحب نظران و نظریه پردازان به بررسی، نقد و تحلیل همه جانبه آن تخصیص یافته است. این تحول که در نوشتارهای اخیر به «تجدید حیات و تجلی ارزشهای بنیادین اسلامی» و «بازنگری فرهنگ و معارف اسلامی» تعبیر شده است، اگر در همین اواخر با شک و تردید نگرسته می‌شد و یا به صورت توهم و تخیل مطمح نظر قرار می‌گرفت، در حال حاضر، به عنوان یک واقعیت مسلم و غیر قابل انکار مطرح است.

افزایش قابل ملاحظه گزارشها و مقالات تحقیقی و نیز متون اقتصادی و برپائی مجالس بحث و فحص و نشر مجلات و فصلنامه‌های ویژه اقتصاد و بانکداری اسلامی موید اهمیت و توجه خاصی است که نسبت بدین مهم معطوف گردیده است.

تحولات اخیر و خصوصاً سیر وقایع در ارتباط با فرآیند اسلامی شدن بانکها به وضوح نشانگر این واقعیت است که مقابله و رویارویی نظام بانکداری سنتی و به اصطلاح «ربوی» و نظام بانکداری اسلامی در هیچ زمان و تا این حد، به صورت حاد و جدی مطرح نبوده است.

آداب ناهنجار گذشته هنوز هم در بعضی اذهان و افکار ملاحظه گردد؟

برخی از نویسندگان و محققان معاصر، در توصیف بانکداری اسلامی، تلفیقی از هر دو مفهوم را بکار گرفته‌اند و «بانکداری اسلامی بدون بهره» را اصطلاح نموده‌اند. به نظر ما، در این ترکیب قید «بدون بهره» ضرورتی ندارد، چرا که، حذف بهره از عملیات بانکداری سنتی (ربوی)، چنانکه گذشت، لازم و ملزوم بانکداری اسلامی است.

گفتنی است که اصطلاح یاد شده، به مفهوم امروزی خود از قدمت دیرینه‌ای

روشها و عادات ناهنجار اقتصادی و اجتماعی باشد». به عبارت دیگر، استقرار حاکمیت نظام بانکداری اسلامی تنها به حذف عملیات ربوی از نظام بانکداری به اصطلاح سنتی خاتمه نمی‌پذیرد. به اعتقاد ما، تغییر و دگرگونی خلقیات مسولان، متصدیان و گردانندگان بانکها و به طور خلاصه انطباق اعمال و رفتار آنان با اخلاقیات اسلامی است که می‌تواند ضمانت اجرایی انطباق عملیات بانکی را بر موازین اسلامی بیش از پیش فراهم آورد، والا چگونه می‌توان انتظار داشت که نظام بانکداری جدید از سرچشمه فیاض و تابناک اندیشه‌های اصیل اسلامی برخوردار باشد، مادام که رسوب عادات و

نیاز به تذکر نیست که بانکداری اسلامی به مفهوم وسیع خود از آنچه به نام بانکداری بدون ربا (بهره) مصطلح شده است، به مراتب فراتر می‌رود، چرا که حذف ربا (بهره) به عنوان گامی موثر در اسلامی کردن بانکها، تنها قسمتی از نظام کلی اقتصاد اسلامی است. مفهوم آن این است که فرآیند اسلامی کردن اقتصاد و بانکداری سنتی (ربوی) که حذف ربا (بهره) لازم و ملزوم آن می‌باشد، «باید همراه نوسازی و تغییر و تحول در ساخت فکری، انطباق کامل رفتار اقتصادی با معتقدات اخلاقی به عنوان سرچشمه تغذیه روحی این نظام، از بین بردن

برخوردار نیست، لکن، ریشه‌ها و مبانی مطالعاتی آنرا در تحقیقات و تتبعات متفکران و صاحب‌نظران اسلامی متقدم بالاخص امام فخر رازی، ابن‌خلدون و ابوحامد امام محمد غزالی می‌توان یافت. با این وصف، منابع امروزی این مطالعه خصوصاً آنچه به مطالعات دودهمه اخیر مربوط می‌شود، علاوه بر آنکه به گونه‌ای منسجم و به اصطلاح «سیستماتیک» فراهم آمده است، از غنای محتوایی سرشاری نیز برخوردار می‌باشد.

نکته بسیار مهم و شایان توجه که در ارتباط با این مطالعات از همان آغاز می‌باید مطمح نظر قرار گیرد، اهمیتی است که در شناخت ماهیت و فلسفه وجودی آن خلاصه می‌شود. شناخت چارچوب نظام نوپایی که ماهیتاً و علی‌الاصول مبتنی است بر مبانی عقیدتی نشأت گرفته از ارزشهای والای حاکم بر اقتصاد و نظام بانکداری اسلامی، ارزشهای مرتبط با مجموعه فرهنگ و معارف اسلامی منبعث از احکام و فرامین کتاب محکم الهی، مجموعه‌ای که ساختار اقتصادی متناسب با این ارزشها را شکل می‌دهد. نکته‌ای که در واقع به عنوان مهمترین وجه تمایز اقتصادی و بانکداری سنتی (ریوی) و اقتصاد و بانکداری اسلامی مطرح است: اقتصادی که به بانک و بانکداری تنها از دیدگاه بهره‌کشی و سودآوری و مالا ربا و رباخواری می‌نگرد و اقتصادی که عملیات بانکی را جدای از اقتصاد اسلامی و منفک از یک مجموعه بهم پیوسته نمی‌شناسد.

خوشبختانه نشریه «تازه‌های اقتصاد» هنگامی به جامعه متحول ما عرضه می‌شود که نظام جدید بانکی چه در داخل کشور و چه در سطح جهانی مراحل آغازین خود را

پیموده و دوران سازندگی و بالندگی را به سرعت طی می‌نماید و همانگونه که اشاره شد توجه خاص سازمانهای بزرگ بین‌المللی و دانشگاههای معتبر جهانی بدین مسأله مهم، مویید این واقعیت است.

در این رهگذر، تجربه نظام بانکداری اسلامی، چه در مرحله آزمون و چه در مرحله استقرار و پیاده کردن این نظام، مدیون و مرهون کوششها و مساعی سیستم بانکی به طور اعم و مجاهدتها و مراقبت‌هایی بوده است که از سوی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به طور اخص مبذول گردیده است. این بدان مفهوم نیست که مشارکت موثر دیگر سازمانهای ذیربط و خصوصاً وزارت امور اقتصادی و دارائی در این زمینه نادیده انگاشته شود، چرا که، مشارکت فعال، همگامی و همیاری تمامی سازمانهای مربوط در پیشرفت روند تکاملی نظام جدید تاثیر داشته است، لکن مبالغه نیست اگر در ایجاد این تحول بزرگ، از آغاز تا به امروز، بیشترین سهم و نقش را از آن بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران بدانیم و این خود، مسوولیت و رسالت خطیر این بانک را افزونتر می‌نماید.

«قانون عملیات بانکی بدون ربا» در واقع ثمرهای است از این مجاهدت، همکاری و همیاری که سهم مجلس شورای اسلامی نیز در تکوین و تدوین آن بسیار قابل ملاحظه است.

قانونی که اوقات گرانبهایی در تهیه و تنظیم و تصویب آن مصروف گردیده و از نظر جامعیت و غنای محتوا، تبلوری است از خطوط اساسی که در یک نظام بانکداری اسلامی می‌باید منظور و ملحوظ گردد.

بی‌تردید، نمی‌توان انتظار داشت که این قانون، در عین حال که واجد صفت یکی از

«بهترین» مصوبات دوره اول قانونگذاری است، خالی از هر گونه نارسائی باشد و هم از اینروست که به لحاظ ضرورت استمرار روند تکامل و پیشرفت نظام بانکی جدید، تدابیر و اقداماتی می‌باید اتخاذ شود که در طول زمان نقایص و نارسائیهای احتمالی آن را مرتفع گرداند.

موفقیت نسبی نظام جدید بانکی، چه از دیدگاه تجهیز منابع و چه از لحاظ اعطای تسهیلات مورد نیاز، علی‌رغم مشکلات و موانع اجرائی، از جمله ثمرات و دستاوردهای دیگری است که در پرتو این همکاری و مجاهدت بدست آمده است و به طور قطع و یقین می‌توان اظهار داشت که هر قدر «گذار انتقالی» از بانکداری بدون ربا به بانکداری اسلامی کوتاه‌تر انجام پذیرد، نظام نوپای جدید مراحل پیشرفت و تکامل خود را با سرعت بیشتری خواهد پیمود.

اینک که در آستانه پنجمین سال اجرای قانون عملیات بانکی بدون ربا قرار داریم، در عین حال که تانیل به اهداف عالیه مذکور در آن قانون راهی دراز در پیش داریم، لکن در شرایط حاکم بر اقتصاد و سیاست جهانی، تلاش و جهاد بی‌امان کشورمان را در مقابله با مشکلات و معضلات تحمیل شده بر ما به هیچ روی نباید فراموش کنیم.

در شناخت و تحلیل مشکلات اجرائی نیز به هیچ روی ساده‌انگاری و شتابزدگی روا نیست. چرا که اولاً اینگونه نارسائیها، دشواریها، ابهامات و شبهات که غالباً شخصی، فردی، موردی و احياناً سطحی است از عدم توجه به مبانی نظام جدید بانکی و مفاهیم عقود مورد استفاده در تجربه جدید نشأت می‌گیرد و نمی‌توان آنرا منتسب به نظام بانکداری جدید دانست.

درثانی، چگونه ممکن است نظام نوپایی

تحولات ارزی و....

بقیه از صفحه ۲۵

تحت تاثیر نوسانات قیمت نفت، آمارهای اقتصادی امریکا و تیرگی شدید روابط امریکا و پاناما قرار گرفت. ترقی شدیدتر دلار که در اثر اظهارات وزیر دارائی جدید آلمان مبنی بر ضعف مارک عاملی برای انجام یک اقدام بین‌المللی است به‌مراه تنزل قیمت نفت در آخرین روزهای ماه قبل باعث تنزل قیمت طلا گردید. اگرچه قبلاً بعلت‌های ناآرامی‌های کارگری در پرو که می‌توانست تولید نقره را تحت تاثیر قرار دهد و تیرگی روابط امریکا و پاناما ترقی مختصری کرده بود.

در ماه مورد نظر واردات طلای تایوان از ۳۴/۸۳ تن در آوریل سال گذشته و ۱۷/۰۲ تن در ماه مارس سال جاری به ۱۷/۵۸ تن در ماه آوریل سال مذکور رسیده است. واردات فلز مذکور از ۱۸۴/۳ تن در چهار ماه اول سال گذشته به ۷۲/۸۸ تن در دوره مشابه سال جاری کاهش یافت. و در مقابل واردات طلای ژاپن از ۷۳/۱۰ تن در سه ماهه اول سال گذشته به ۱۰۶/۰ تن در دوره مشابه سال جاری افزایش پیدا کرد و با توجه به گرایشهای ترومی در اقتصاد کشورهای صنعتی و عکس‌العمل این کشورها از طریق انقباضی ساختن شرایط پولی خود، انتظار نمی‌رود قیمت طلا در چند ماه آتی از حدود حداکثر ۳۹۰ دلار هراونس تجاوز پیدا کند.

ورزش در....

بقیه از صفحه ۵۵

گذشته تغییر کرده است. همین کمیته بین‌المللی المپیک وقتی می‌بیند، درآمد رشته فوتبال در جام جهانی سرسام آور است، اشتباهی سیر ناپذیرش تحریک می‌شود، نخست ستاره‌های صد درصد حرفه‌ای جهان را به بازیها راه می‌دهد، آنگاه در تکاپو می‌افتد تا بازیکنان حرفه‌ای فوتبال را که از

دیوار خود رخت بر می‌بندند و قراردادهای چند میلیون دلاری را با باشگاههای بزرگ فوتبال منعقد می‌سازند، در بازیها بپذیرند. تنها دلیل افزایش درآمد بازیهاست. تا فوتبال المپیک از آن خشکی دست بردارد. تماشاگران جلب شوند و میزبانان بیشتر برخوردار باشند. و در منشور بازیها می‌خواندیم که:

«اعضاء کمیته بین‌المللی المپیک صرفاً

باید بخاطر دانش ورزشی برگزیده شوند و انسانهایی امین و درستکار بوده، به آرمانهای المپیک مومن باشند».

در روزگار ما دیگر چنین نیست، کسانی در کمیته راه پیدا می‌کنند که (پول درآر) باشند، شمش تجارتي و اقتصادی داشته باشند. وقتی پس از گذشت ۱۴۵۸ سال از تعطیل شدن بازیها، صاحبان دهه‌های بیش، تلاشی صورت داوند تا بازیها دوباره شکل گیرد و در سال ۱۸۹۲ مذاکره با اتحادیه‌های ورزشی فرانسه در مورد اینکه بازیها خاص ورزشکاران آماتور باشد، تنها یک سوال در آن زمان مطرح بود که:

«آنانکه ورزش کردن را حرفه و پیشه خود قرار داده‌اند، چه می‌شوند؟!»

پاسخ به این سوال پس از ۹۶ سال داده شد، درها باز است، هیچ مانعی و رادعی وجود ندارد. در حقیقت آماتوریزم مرد، حالا باید این سوال را پیش آورد که:

تکلیف آماتورها چه می‌شود؟ مردان و زنانیکه ورزش می‌کنند برای بهتر زیستن، در مسابقه‌ها شرکت می‌کنند برای دل خود و عشق به مبارزه‌های جوانمردانه و این موضوع را تفنن می‌دانند، نه حرفه! این گسترش بازیهای المپیک و اینکه میزبانان سرمایه‌های کلان و باورنکردنی صرف برگزاری بازیها می‌کنند، خود مسئله‌ساز شده است.

گونه‌ای مناسبتر در نیل بدین منظور اقدام شود.

نمی‌توان و نباید فراموش کرد که انجام فعالیتهای تبلیغاتی و تحقیقاتی در سطح بین‌المللی و گسترش و تعمیم آموزش مبانی بانکداری اسلامی در سطح کارکنان بانکها در جهت آشنائی هرچه بیشتر آنان با نظام جدید بانکی و دانش عقود اسلامی و همچنین در سطح عامه مردم و بالاخص متقاضیان استفاده از تسهیلات اعطائی، از جمله مواردی است که به صورت ضرورتی اجتناب ناپذیر برای پیشرفت و تعالی نظام پویای نوپای بانکداری مطرح است و برای کشوری که به حق خود را پیش کسوت در این زمینه می‌داند فرض است که در نیل به اهداف متعالی قانون عملیات بانکی بدون ربا، با تداوم مساعی همه جانبه بر گسترش و غنای محتوای نظام جدید بانکی که در واقع تبلوری از اقتصاد اسلامی است بیفزاید.

درباره بانکداری....

بقیه از صفحه ۲۷

که ارزشهای مطروحه در آن با ارزشهای حاکم بر نظام بانکداری ربوی اساساً و تماماً در تقابل و تضاد قرار دارد. در سالهای نخستین اجراء، آنهم در شرایطی که استکبار جهانی و بالاخص جنگ تحمیلی عراق علیه جمهوری اسلامی ایران بوجود آورده است، با هیچگونه مانع و رادعی مواجه نگردد و به اصطلاح یک شبه راه صد ساله را به پیماید؟

معهدا، هرگز فراموش نکنیم که کشور ما به عنوان پیشگام و پایه‌گذار بنای شامخ بانکداری اسلامی در مقابل وظیفه و رسالتی بس خطیر قرار دارد و با توجه به اهمیت تقویت هرچه بیشتر مبانی نظام بانکداری اسلامی و لزوم اشاعه این نظام در سطحی وسیعتر، ضرورت ایجاب می‌نماید که به